

**Кучер Тетяна Олександрівна,
Колесник Наталія Євгенівна**

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ МИСТЕЦТВА «ОРИГАМІ»

Програма загальноосвітніх навчальних закладів з трудового навчання визначає коло знань, умінь та навичок для засвоєння молодшими школярами, до яких включається мистецтво оригамі.

В 1 класі діти знайомляться з мистецтвом «оригамі», досліджують основні способи згинання паперу. У 2 класі - ці знання поглиблюються відомостями з історії розвитку мистецтва, вчаться виготовляти стартовий аркуш для оригамі. У 3 класі діти виготовляють об'ємні оригамі, засвоюють послідовність дій при роботі в техніці оригамі. 4 клас особливий тим, що діти доповнюють відомі їм образи новими деталями, декорують їх. [9, с. 2].

Але, не зважаючи на нормативні документи, особливу актуальність в сучасній школі набуває зараз не достатнє використання мистецтва «оригамі», що негативно впливає на розвиток молодших школярів.

При виготовленні оригамі в учнів розвивається фантазія, уява, моторика рук, просторове мислення, виховується естетичний смак, воля, акуратність, працьовитість.

Цією проблемою займалися багато науковців, серед яких Котелянець Н., Ботюк О.Ф., Сирова К.

Метою цієї статті є розглянути можливість використання техніки «орігамі» для розвитку всебічної особистості дитини.

Термін орігамі відноситься до всіх типів складання паперу, а не тільки японських зразків.

В сучасному світі орігамі (яп. 折り紙 *орі* — «складати», *камі* — «папір», тобто «складений папір») — мистецтво складання паперу. Метою цього мистецтва є створення витворів шляхом використання схеми геометричних згинів і складок.

В орігамі використовуються небагато різних згинів, але вони можуть бути скомбіновані багатьма засобами й утворювати дуже складні фігури. Зазвичай фігури орігамі складають без розрізів з квадратного аркушу паперу, сторони якого можуть бути різних кольорів. Всупереч найпоширенішій версії у традиційному японському орігамі що сягає ери Едо (1603—1867), цих правил суворо не дотримувались і в багатьох випадках аркуші розрізались (*Кірігамі* 切り紙) або фігури складали не з квадратного аркушу, а з прямокутного, круглого, трикутного чи з інших неквадратних аркушів паперу [14, с. 27].

У міжнародній літературі по орігамі давно склався певний набір умовних знаків, необхідних для того, щоб замалювати схему складання навіть самого складного виробу.

Умовні знаки відіграють роль своєрідних "нот", дотримуючись яких можна відтворити будь-яку роботу. Кожен орігамісти повинен знати ці знаки й уміти користуватися ними для записів. Крім знаків, існує невеликий набір прийомів, які зустрічаються досить часто. Зазвичай вони даються в книгах без коментарів. Вважається, що будь-який новачок вміє виконувати їх на практиці.

Міжнародні умовні знаки разом з набором нескладних прийомів і складають своєрідну "абетку" орігамі, з якою повинен бути знайомий будь-який хто складає.

Навчання мистецтву орігамі необхідно починати не тільки з окремих елементів виробів, але і з "школи орігамі" – з базових форм. Слід добре знати основні базові форми виробів, що дозволить зрозуміти обриси і характер виготовленого предмета, а при створенні власних виробів – підібрати найбільш відповідний варіант бази. [3, с.19].

Один важливий класичний підхід до розробки орігамі полягає в понятті бази. База – проста складена форма, яка може бути розвинена в безліч різних фігурок.

Далі розглянемо ці 11 форм.

Чотири базові форми відбуваються зі східної культури - основа паперового змія, основа риби, основа птиці і основа жаби. Основа катамарана має західні корені. Основа млинця досить проста, щоб з'явитися в обох культурах. База водяної бомби і подвійний квадрат також використовувалися в обох культурах. Останні, насправді, є вивернутими версіями один одного.

Згини, виконані при створенні цих форм, ділять кути і грані навпіл набагато частіше, ніж будь-яким іншим довільним способом.

З базових форм можна зробити безліч фігур як плоских, так і об'ємних. Деякі базові форми є проміжним етапом при виконанні більш складних баз. Наприклад, з бази "квадрат" можна зробити базові форми "журавлик", "жаба". Базові форми можна використовувати і як самостійні геометричні фігури при вирішенні різних геометричних завдань у початковій школі. Складання базових форм допомагає дітям засвоїти такі поняття, як "трикутник", "квадрат", "трапеція", "прямокутник"; вирішувати завдання на теми: паралельні прямі, перетин прямих, поділ відрізка, поділ кута, площа.

Назва базових форм у багатьох країнах однакове, хоча це чисто умовні назви і можуть бути варіанти.

Трикутник - це одна із двох самих простих базових форм. Для того щоб її скласти, необхідно зробити всього лише одну складку - провести діагональ квадрата.

Книга – наступна проста базова форма. Як і при складанні трикутника, нам достатньо зробити всього одну складку.

Двері - базова форма дверей виходить з книги.

Повітряний змій - ще одна досить проста базова форма. Вона виходить з трикутника.

Риба - назва говорить сама за себе. Перед вами голова, хвіст і два плавця. Залишилося тільки додати їм потрібну форму.

Подвійний трикутник - інша назва подвійного трикутника - водяна бомба.

Подвійний квадрат - якщо ви виверне подвійний квадрат навиворіт, то отримаєте подвійний трикутник.

Будинок - назва вибрана виходячи з зовнішнього вигляду фігурки.

Птах - у птиці є крила, голова і хвіст. Є вони і в цієї базової форми.

Катамаран - з цієї форми дуже просто робиться пахаріти. А також безліч кусудам.

Жаба - з цієї форми можна скласти як жабу, так і квітка.

З базової форми "*Журавлик*" можна скласти: кінь, журавлика, лелеки, слона, корову, північного оленя, мавпу, ворону, спанієля, горобця, коника, бабку, маску Будди, який стоїть журавлика, зірку .

З базової форми "*Капелюх*" можна скласти: горилу, сомбреро, жабу, морську черепаху, квіти, летючу мишу, ракету .

З базової форми "*Верблюди*" можна скласти: жирафа, верблюда, зайця, кенгуру, білку, слоненяти, лебедя, коропа, вівцю, оленя, маску Смерті, ослика, квіти .

З базової форми "*Поні*" можна скласти: стрибаючого поні, ліхтарик, маски японської опери, гортензію, рамки для фотографій, орнамент .

Природно, що олень, зроблений з базової форми "Журавлик", буде відрізнятися від оленя, зробленого з базової форми "Верблюд", не тільки за технікою виконання, але і за можливостями тієї базової форми.

Основною вимогою, що пред'являються до модулів, є їхня повна ідентичність. Навіть невеликі відхилення в розмірах найчастіше призводять до неможливості складання виробу [2, с. 12].

Діапазон можливостей орігамі великий: від простої дитячої гри до цілого мистецтва. Значне місце орігамі займає в освіті та розвитку дитини:

- Вчить дітей різним прийомам роботи з папером, таким, як згинання, багаторазове складання, надрізання, склеювання.

- Розвиває у дітей у дітей здатність працювати руками, привчає до точних рухів пальців, у них удосконалюється дрібна моторика рук, відбувається розвиток окоміру.

- Вчить концентрації уваги, тому що змушує зосередитися на процесі виготовлення виробу, вчить слідувати усним інструкціям.

- Стимулює розвиток пам'яті, так як дитина, щоб зробити саморобку, повинен запам'ятати послідовність її виготовлення, прийоми та способи складання.

- Знайомить дітей з основними геометричними поняттями: коло, квадрат, трикутник, кут, сторона, вершина і т.д., при цьому відбувається збагачення словника дитини спеціальними термінами.

- Розвиває просторову уяву - вчить читати креслення, по яких складаються фігурки і представляти по них вироби в обсязі, допомагає розвитку креслярських навичок, так як схеми вподобаних виробів потрібно замальовувати в зошит.

- Розвиває художній смак і творчі здібності дітей, активізує їхню уяву і фантазію.

- Сприяє створенню ігрових ситуацій, розширює комунікативні здібності дітей.

- Удосконалює трудові навички, формує культуру праці, вчить акуратності, вміню дбайливо й економно використовувати матеріал, утримувати в порядку робоче місце.

- Велика увага при навчанні орігамі приділяється створенню сюжетно-тематичних композицій, в яких використовуються вироби, виконані в техніці орігамі. Походження мистецтва складання паперу не відомо, але можливо, це було звичайною справою в багатьох країнах, де використовувався папір.

Список використаної літератури

1. Білякович Л. М., Чорна О. С. Спроба систематизації існуючих видів орігамі. – Київ, 2009. – 7 с.
2. Ботюк О. Ф. Конструювання з паперу методом орігамі: Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2000. – 64 с.

3. Гуцол Н. В. Модульне орігамі у зразках та схемах. – Вінниця, 2009. – 30 с.
4. Колесник Н. Є. Розвиток в учнів початкових класів творчих здібностей через художнє пізнання, ігрову фантазію та мистецтва на уроках праці й малювання // Вісник ЖДПУ. – Житомир, 2003. – Вип. 13. – С. 54-57.
5. Котелянець Н. Орігамі – розвиток творчих та інтелектуальних здібностей дітей // Рідна школа. – 2002. - №12. – С. 36-38.
6. Нестеров С. Оригами для всей семьи. – Питер, 2009. – 144 с.
7. Осадчук Л. Швидка допомога: Мистецтво орігамі // Психолог. – 2005. - №41. – С. 28-30.
8. Педагогический поиск : Сборник / Амонашвили Ш. А., Лысенкова С. Н., Волков И. П. и др. / Амонашвили Ш. А. В школу в шесть лет. – М.: Педагогика, 1988. – 540 с.
9. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання 1-4 класи.
10. Сидорова К. Вправні рухи – шлях до геніальності // Дитячий садок. – 2009. - № 18-19. – С. 12-13.
11. Фещенко С. Майстер орігамі Маргарита Антонова: Не людина обирає орігамі, а орігамі людину // Репортер Житомира – 2011.